

مجله علمی - پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)
سال سوم، شماره دوم، (پیاپی ۹)، تابستان ۱۳۹۲
تاریخ وصول: ۹۲/۹/۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۹/۲۳
صص: ۱۹-۳۶

ارزیابی عملکرد دهیاران در فرایند توسعه روستایی با تأکید بر گروه‌های هدف کشاورزی

سید حسن مطیعی لنگرودی^۱، فرشاد سوری^{۲*}، مهدی چراغی^۲

۱- استاد دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه تهران،

چکیده

ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در گروه‌های هدف کشاورزان بخش کونانی از توابع شهرستان کوهدشت هدف نوشتار حاضر است که از نظر نوع تحقیق کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی و با توجه به روش جمع‌آوری اطلاعات از نوع پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش ۲۱۳۲ نفر از بهره‌برداران روستایی کشاورز در منطقه هستند که با استفاده از روش نمونه‌گیری کوکران تعداد ۳۶۸ نفر از بهره‌برداران کشاورزی در ۱۱ روستای مورد مطالعه از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات میدانی در این مطالعه، پرسشنامه محقق‌ساخته بود که روایی ظاهری و محتوایی آن با کسب نظرات متخصصان، کارشناسان و اساتید و پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری به دست آمد. پایایی آن، با استفاده از آزمون مقدماتی و از طریق ۳۰ پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. نتایج حاصل، که با استفاده از ماتریس ذی‌نفعان در مدل تلفیقی ASM، نرم‌افزار spss و نرم‌افزار AmosGraphics انجام شد، نشان می‌دهند که بین ارزیابی عملکرد دهیاران از منظر گروه‌های هدف کشاورزی و توسعه روستاهای مورد مطالعه در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی-زیست محیطی رابطه معناداری وجود دارد و همچنین بیشترین اثرات عملکردی دهیاران بر توسعه روستایی بخش کونانی مربوط به اثرات اجتماعی است.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی عملکرد، دهیاری‌ها، توسعه روستایی، مدل تلفیقی ASM، بخش کونانی، شهرستان کوهدشت.

مقدمه

پیامدهای نامطلوب نابرابری درآمد و فقر چنان متنوع، گسترده، تأثیرگذار و دربرگیرنده غالب بخش‌های ساختار عملکردی جامعه است که در حالت حاد و بحرانی، اساس نظام جامعه و دستگاه‌های حکومتی اجرایی را مورد هجوم قرار می‌دهد. ثروت و فقر به عنوان مفاهیم اقتصادی منعکس کننده بینش‌های اجرایی و توانایی مردم در جمع‌آوری ثروت مادی و مالکیت است؛ لذا سطح موجود فقر و فقر مطلق میلیونها فقیر به معنی دسترسی نابرابر آنها به منابع مالی و ناتوانی آنها در یافتن راه‌حلی برای موقعیت فعلی خود است (مافی، ۱۳۸۸: ۴). از مراکز مهم تمرکز فقر در کشورهای مختلف دنیا نواحی روستایی است، در همین راستا توسعه روستایی بصورت، فرآیند تواناسازی و تقویت قابلیت زندگی از نظر کیفیت زندگی، کیفیت محیط به کارائی اقتصادی و کیفیت محیط بیوفیزیکی در نواحی روستایی (هولاند، ۲۰۰۳: ۷) تعریف شده است. یکی از محورهای اساسی در تحلیل مسائل روستایی، توجه به ساختار مدیریت در این جوامع است (چوبچیان و دیگران، ۱۳۸۶: ۸۸)، ولی آنچه از مفهوم مدیریت روستا به عنوان یک واحد سکونتگاهی به ذهن متبادر می‌شود، ممکن است چندان قرابتی با نظریه‌های رایج در باب مدیریت نداشته باشد. این موضوع به‌خصوص در ایران، که شرایط خاصی بر محیط‌های روستایی، از نظر روابط اجتماعی و فرهنگی حاکم است، صدق می‌کند. بنابراین هنگامی که از مدیریت روستایی سخن به میان می‌آید ممکن است لزوماً منظور مدیریتی اندیشیده شده و برنامه‌ریزی شده نباشد. به عبارتی نقش عرف، عادات

و سنن در مدیریت روستایی تعیین‌کننده است (نعمتی و بدری، ۱۳۸۶: ۱۶۳).

یکی از عناصر مهم مدیریت، مشارکت است. مشارکت در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری از عناصر اصلی مدیریت و رهبری به شمار می‌رود و در برگیرنده تنها اعلام موافقت و گفتن بلی یا خیر نیست، بلکه فرایند مستمری است که دخالت همه افراد، اعضای گروه و جامعه، همچنین لحاظ کردن دیدگاه‌های اعضا در فرایند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری است (افتخاری، ۱۳۸۹: ۵۹). با تقویت مشارکت، فقرا در فرایند سیاسی و تصمیم‌گیری جامعه و در جهت توانمندسازی وارد عمل می‌شوند. این کار با رفع موانع اجتماعی و نهادی مانند رفع تبعیض‌های جنسیتی، قومی و قشربندی اجتماعی و تسهیل فرایند مشارکت فعال همه اقلیت‌ها و گروه‌های منزوی شده اجتماع ممکن می‌شود (یوسفی، ۱۳۸۸: ۵۵). در این میان، نقش مشارکت‌های مردمی و به‌خصوص فقرا برای موفقیت برنامه‌های توسعه خصوصاً در نواحی روستایی توسط محققان بسیاری به عنوان عاملی بسیار مهم در نظر گرفته شده است، به گونه‌ای که برنامه‌های توسعه روستایی بدون حضور مردم با شکست روبرو می‌شوند (فیتز‌گرالد، ۲۰۰۱؛ فرانز، ۱۹۸۶: ۳۲۲؛ پیوری، ۲۰۰۷: ۱۳۵) جهت‌گیری کلی برنامه چهارم توسعه کشور در ادامه روند برنامه سوم توسعه نیز که در راستای موضوع کوچک کردن دولت و واگذاری فعالیت‌ها به بخش غیر دولتی و محلی قرار داده شده بود، زمینه مشارکت واقعی مردمی را از طریق وحدت بخشیدن به مدیریت روستایی تقویت کرده است (معاونت پژوهشی و

۲- اثرات شاخص‌های سه‌گانه عملکرد دهیاران بر توسعه روستایی در منطقه مورد مطالعه به چه صورت است؟

مبانی نظری پژوهش

مدیریت روستایی در واقع فرایند سازماندهی و هدایت جامعه و محیط روستایی از طریق شکل دادن به سازمان‌ها و نهادها است. این سازمان‌ها و نهادها وسایل تأمین هدف‌های جامعه روستایی هستند. مدیریت روستایی فرایند چند جانبه‌ای است که شامل سه رکن، مردم، دولت و نهادهای عمومی است. در این فرایند با مشارکت مردم و از طریق تشکیلات و سازمان‌های روستایی و برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی تدوین و اجرا گردیده و تحت نظارت و ارزشیابی قرار می‌گیرد (رضوانی، ۱۳۸۳: ۲۱۱). در قالب این تعریف کلی می‌توان اهداف خرد زیر را برای مدیریت روستایی در نظر گرفت: ۱- نوسازی و بهسازی محیط فیزیکی روستایی؛ ۲- هدایت و نظارت بر فرایند عمران روستایی؛ ۳- ارتقای شرایط کار و زندگی (دربان آستانه، ۱۳۸۴: ۱۵).

هدف مدیریت روستایی دستیابی به توسعه و به دنبال آن توسعه پایدار روستایی است (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۲: ۹۳؛ رضوانی، ۱۳۸۳: ۲۱۷؛ فیروزنیا و رکن‌الدین‌افتخاری، ۱۳۸۲: ۱۴۲). پس مدیریت روستایی دارای نقاط مشترکی با اهداف توسعه روستایی و توسعه پایدار است که عبارتند از: ۱- تأمین نیازهای اساسی؛ ۲- افزایش تولید و امنیت غذایی؛ ۳- کاهش فقر؛ ۴- افزایش درآمد؛ ۵- حفظ محیط زیست؛ ۶- توسعه فرصت‌های شغلی؛ ۷- افزایش مشارکت و اعتماد به نفس (فیروزنیا و

جهاد دانشگاهی واحد تهران، ۱۳۸۷: ۵۳-۵۲. هاشمی، ۱۳۹۰: ۳۰؛ محمدی، ۱۳۸۹: ۳۸). از گروه‌های آسیب‌پذیر در جوامع روستایی کشورهای در حال توسعه که مشارکت آنها در فرایند توسعه می‌تواند نقش به‌سزایی را ایفا نماید، کشاورزان خرده‌پا هستند که اکثریت جمعیت روستایی در روستاهای کشور را به خود اختصاص می‌دهند. در همین راستا جمع‌آوری اطلاعات ارزیابی عملکرد و استفاده مناسب از آن باعث رشد و بهبود عملکرد می‌شود. کیفیت مدیریت به کیفیت تصمیم و درک سازمانی وابسته است. کیفیت تصمیم و درک سازمانی وابسته به کیفیت اطلاعات است و کیفیت اطلاعات به کیفیت اندازه‌گیری و تناسب آن بستگی دارد، همچنین اندازه‌گیری و دقت در امر ارزیابی نقش کلیدی در موفقیت سازمان را دارد (کاپلان و نورتون، ۲۰۰۱: ۱۵). از اینرو، مدیریت موفق، مدیریتی است که به کسب هدف‌های سازمان یا اهدافی بالاتر از آن می‌انجامد و موفقیت واقعی مدیر در گرو اثربخشی فعالیت برای کسب هدف و کارایی بیشتر سازمان است. بنابراین برای ارزیابی میزان موفقیت یک مدیر (یا مدیریت) باید به اهدافی که یک سازمان یا نهاد در پی آن است توجه کرد و براساس میزان دستیابی به آن اهداف موفقیت مدیر را ارزیابی نمود. بی‌شک دستیابی به اهداف در یک سازمان مستلزم انجام وظایف و رسالت‌هایی است که برای آن سازمان در نظر گرفته شده است. از اینرو، پرسش‌های تحقیق حاضر شامل موارد زیر می‌شود:

۱- آیا عملکرد دهیاران در محدوده مورد مطالعه از نظر بهره‌برداران کشاورزی موفق بوده است؟

(Zbinden and Lee,) در دسترس بودن نیروی کار (Zbinden and Lee, 2005: 255), و دسترسی به اطلاعات (Lee, 2005: 262) از جمله این عوامل است. در همین حال محققان زیادی اعتقاد دارند یکی از پارامترهای مهم برای افزایش مشارکت کشاورزان و به خصوص کشاورزان خرده پا در برنامه‌های توسعه، مالکیت و دسترسی به اراضی بزرگ می باشد (Pagiola et al, 2007: 14, Wauters et al, 2010: 86, Knowler and Bradshaw, Yiridoe et al, 2007: 26, Kosoy et al., 2008: 2084). امروزه کشورهای زیادی اقدام به تهیه و اجرای برنامه‌های توسعه روستایی و در زمینه‌های مختلف آن می‌کنند. یکی از راهکارهایی که می‌تواند باعث موفقیت این برنامه‌ها شود، مشارکت روستائیان فقیر و گروه‌های هدف است. در همین راستا در طی سال‌های اخیر در کشورهای مختلف دنیا به ارزیابی عملکرد مدیریت روستایی پرداخته می‌شود.

در واقع، سرعت فزاینده رقابت جهانی به علت ظهور تکنولوژی‌های جدید سبب برجسته شدن نقش ارزیابی مستمر عملکرد به عنوان نیاز رقابتی و استراتژیک در بسیاری از سازمان‌های جهان شده است. ارزیابی عملکرد، فرآیندی است که به سنجش و اندازه‌گیری، ارزش‌گذاری و قضاوت درباره عملکرد یک سازمان یا مدیر طی دوره‌ای معین می‌پردازد. در این راستا جمع‌آوری اطلاعات عملکرد و استفاده از آن باعث رشد و بهبود عملکرد می‌شود. سازمان‌ها، احتیاج به اندازه‌گیری عملکرد برای تشریح عملکرد خود، تعیین پیشرفت و ارزیابی نتایج دارند (Schneiderman, 2006: 9). منحنی تبدیل داده به اطلاعات و اطلاعات به تصمیم‌گیری، اندازه‌گیری عملکرد، بهبود عملکرد و موفقیت سازمان را به هم

رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۸۲: ۱۴۲). این اهداف مشترک مبتنی بر اصول بنیادینی است که هیچ کشوری نمی‌تواند آنها را نادیده بگیرد؛ یعنی برآیند این اصول و اهداف باید منجر به عدالت - به ویژه عدالت مکانی - شود (فیروزنیا و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۸۲: ۱۴۳). بنابراین هدف کلان مدیریت روستایی، حرکت برای رسیدن به وضعیت مطلوب با استفاده از توان‌های بالقوه و بالفعل موجود در روستا، هم سو با بهبود وضعیت جامعه روستایی است (طالب، ۱۳۷۶: ۶؛ طالب و عنبری، ۱۳۷۵: ۶۷). یکی از اهداف پایه‌ای مدیریت روستایی برطرف کردن نیازهای اولیه روستائیان است. از آنجا که انسان‌ها براساس جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند و محیطی که از آن تأثیر می‌پذیرند دارای نیازهای متفاوتی اند، بنابراین مدیریت روستایی در روستاهای مختلف به شکل متفاوتی عمل می‌کند و الگوی مدیریتی ثابتی برای تمام روستاها استفاده نمی‌شود.

یکی از مفاهیمی که با مدیریت و توسعه در ارتباط بوده و اغلب با انتقال قدرت همراه بوده بحث مشارکت است (لوو و همکاران، ۱۹۹۹: ۱۷) در بعد توسعه روستایی، مشارکت شامل دخالت مردم در فرایندهای تصمیم‌گیری در اجرای طرحها و سهم آنها از منابع طرحهای توسعه و مداخله آنها در ارزیابی اینگونه طرحها یاد می‌شود (اشلی، ۲۰۰۱: ۱۲). بررسی‌های مختلف محققان نشان می‌دهد، عوامل مختلفی در میزان مشارکت روستائیان و تاثیرپذیری آنها از برنامه‌های توسعه روستایی موثر است، از دیدگاه محققان عواملی چون سن و آموزش (Langpap, 2004: 375, Mullan and Kontoleon,) 2009: 8, Ayuk, 1997: 189, Kosoy et al, 2008: 2083, Azizi Khalkheili and Zamani, 2009: 859

غیره) و خروجی‌ها (اقدام نهایی) و تبدیل فرآیندها، و بهره‌وری در یک عملیات تولیدی یا غیر تولیدی بر اساس شرایط محیطی و استراتژی سازمان است» (Bititci & et al, 2000, 20). شاخص‌های سیستم اندازه‌گیری عملکرد باید به گونه‌ای باشد که موارد ذیل را دربر گیرد: بر مبنای استراتژی کل باشد، کل سازمان را اندازه‌گیری کند، قابلیت بکارگیری در سازمان‌های مختلف را داشته باشد، جنبه‌های مهم سازمان را مد نظر قرار دهد (کلر و سنت کلیر، ۱۳۸۱: ۶۹).

روش‌شناسی تحقیق

مطالعه حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی است که به روش پیمایشی انجام گرفته است، و از لحاظ هدف نیز به دلیل قابل اجرا بودن کاربردی است. با توجه به هدف پژوهش روستاهای دارای دهیاری فعال، ۱۱ مورد هستند که جمعیت آنها برابر با ۷۴۴۳ نفر است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد که تعداد ۳۶۸ نفر (از بین ۲۱۳۳ نفر بهره‌بردار کشاورزی در بخش کونانی) بعنوان حجم نمونه انتخاب شدند. جامعه آماری این تحقیق، بهره‌برداران کشاورزی هستند که در روستاهای برخوردار از دهیاری بخش کونانی زندگی می‌کنند. ابزار گردآوری داده‌های این تحقیق پرسشنامه محقق ساخته است که سه شاخص اصلی آن در توسعه و توسعه پایدار روستایی؛ یعنی اقتصادی، اجتماعی و کالبدی - زیست محیطی برگزیده شده و برای هر یک از این شاخص‌ها هشت گویه (جمعاً ۲۴ گویه) با مبنای اساسنامه وظایف دهیاری‌ها گزینش شده‌اند. روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه با کسب نظرات متخصصان

مرتبط می‌کند. موفقیت سازمانی به کیفیت مدیریت وابسته و کیفیت مدیریت به کیفیت تصمیم و درک سازمانی وابسته است، همچنین، کیفیت تصمیم و درک سازمانی به کیفیت اطلاعات وابسته است، کیفیت اطلاعات به کیفیت اندازه‌گیری و تناسب آن بستگی دارد و اندازه‌گیری صحیح و دقیق در موفقیت سازمان نقش کلیدی دارد. بنابراین سازمان بدون استفاده از یک سیستم اندازه‌گیری عملکرد که بر اساس استراتژی، عملکرد کلیه اجزای سازمان را لحظه به لحظه کنترل و نظارت کند، نمی‌تواند اهداف استراتژیک خود را محقق سازد (Lohman, Fortuin and Wouters, 2004: 156).

از دیدگاه مدیریت، اندازه‌گیری به‌عنوان یکی از نشانه‌های نگرش علمی و از مهمترین فعالیت‌های مدیریت است که با کمی کردن روابط متغیرها و معیارهای مهم به‌عنوان اساس تجزیه و تحلیل، برنامه‌ریزی، کنترل فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های مدیریت به شمار می‌رود (کلر و سنت کلیر، ۱۳۸۱: ۱۱۳). مراقبت و اندازه‌گیری عملکرد و نظارت بر تغییرات داخلی و محیطی در همه ابعاد، تحلیل دقیق تغییرات و تعیین روند آنها، مقایسه عملکرد سازمان با برنامه‌های استراتژیک و بالاخره ارائه راه‌حل‌های موثر برای کاهش شکاف، می‌تواند سازمان‌ها را به سوی اهداف رهنمون سازد (Anderson, Jordan, 2007: 88). بدین منظور همه سازمان‌ها به یک سیستم اندازه‌گیری عملکرد مناسب نیاز دارند. سیستم اندازه‌گیری عملکرد^۱ را می‌توان چنین تعریف کرد: «سیستم اندازه‌گیری عملکرد یک روش سیستماتیک ارزیابی ورودی‌ها (مواد خام، تجهیزات، امکانات، کارکنان و

است، که از این میان ۱۱۶۲۵ نفر مرد و بقیه زن بوده‌اند، همچنین این بخش دارای ۴۴۳۸ خانوار است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). این بخش دارای دو دهستان کونانی (با روستاهای باباگردعلی، خسروآباد، بهرام بیگ، شورابه سفلی، شورابه علیا، توه خشکه) و زیرتنگ (با روستاهای چله‌بان، گرخشاب، نامکول، سرخه لیژه کرمعلی، کت‌کن) است.

در این پژوهش از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی استفاده شده است. در ابتدا، روستاهایی که دارای دهیاری بودند انتخاب و در مرحله بعد نمونه مربوط به هر روستا براساس جمعیت روستا نسبت به جمعیت کل جامعه انتخاب و در مرحله آخر در درون روستا نمونه مورد نظر بر اساس روش تصادفی انتخاب شد. برای ارزیابی عملکرد دهیاران از مدل تلفیقی نگرش ذی‌نفعان استفاده شده است که شامل چهار گام فازی‌سازی، کدگذاری، ماتریس ارزیابی عملکرد و تحلیل آماری است.

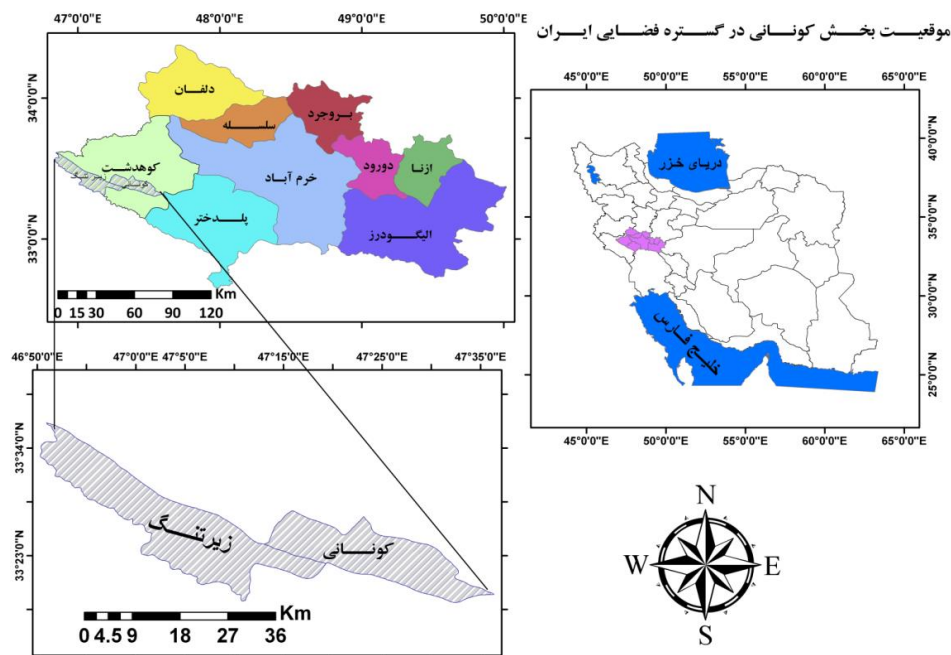
کارشناسان و اساتید دانشگاه پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری به‌دست آمد و برای تعیین پایایی پرسشنامه، که به وسیله آزمون مقدماتی و با استفاده از ۳۰ پرسشنامه و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب محاسبه شده برای این پرسشنامه برابر ۰/۸۱۵ بود که در تحقیقات علوم انسانی این مقدار رضایت‌بخش است. حجم نمونه در سطح خطای ۵ درصد و دقت ۰/۱۵ برابر ۳۶۸ نفر برآورد شد.

بخش کونانی یکی از بخش‌های شهرستان کوهدشت در استان لرستان است که ۱۹/۲ درصد مساحت شهرستان می‌باشد. این بخش از نظر جغرافیایی در ۴۷ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی و ۳۳ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. ارتفاع متوسط این بخش از سطح دریا به ۱۱۹۵ متر می‌رسد. بنابر سرشماری مرکز آمار ایران، جمعیت بخش کونانی در سال ۱۳۹۰ برابر با ۲۲۳۴۹ نفر بوده

جدول ۱: تعداد جمعیت، روستاهای مورد مطالعه و مقدار حجم نمونه در هر یک از آنها

روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	حجم نمونه
چله بان	۱۳۹	۷۰۲	۳۰
سرخه لیژه کرمعلی	۸۶	۴۳۹	۱۹
گرخشاب	۱۴۱	۷۳۳	۳۱
نامکول	۱۶۰	۷۳۹	۳۲
باباگردعلی	۳۱۸	۱۴۴۵	۶۲
خسرو آباد	۱۴۳	۷۰۶	۲۸
کت کن	۱۳۸	۶۷۸	۲۸
بهرام بیگ	۱۴۷	۷۴۳	۳۱
شورابه سفلی	۴۶	۲۱۵	۳۳
شورابه علیا	۳۹	۱۹۷	۲۲
توه خشکه	۲۳۷	۱۲۰۸	۵۱
جمع	۱۵۹۴	۷۸۰۵	۳۶۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲ بر اساس آمار ۱۳۹۰.

شکل ۱: نقشه موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

منبع: نگارنده

وجود دارد این است که تمامی معیارها کیفی بوده و به صورت متغیرهای کلامی بیان شده‌اند که تحلیل صحیح آنها با ابهام روبروست (Weimer and Seuring, 2009: 2). بنابراین سنجش آنها توسط شیوه‌های قطعی می‌تواند به دو دلیل زیر مورد انتقاد قرار گیرد. نخست اینکه این شیوه‌ها ابهام مرتبط با قضاوت‌های افراد و تغییرات ارزش آنها هنگام انتقال به اعداد را نادیده می‌گیرند و دوم آنکه قضاوت ذهنی در انتخاب و اولویت ارزیابی کنندگان، تأثیر بسیاری بر نتایج این روش‌ها دارد. منطق فازی ابزاری مفید و اثر بخش برای برخورد با مسائلی است که تحلیل نتایج آنها با ابهام همراه بوده، است. از اینرو، در گام اول از مدل حاضر (ASM) با استفاده از منطق فازی به تعریف نمرات گویه‌ها پرداخته شده است، تا ارزیابان بتوانند عبارات کلامی (در این پژوهش عبارات کلامی به نمره‌های اسمی پنج گانه طیف

مدل‌ها و روش‌های متفاوتی برای ارزیابی عملکرد سازمان‌ها و مدیران وجود دارد که اهم آنها: مدل تلفیقی منشور عملکرد یا نگرش ذی‌نفعان (ASM)، سیستم معیارهای عملکرد (FMS)، پرسشنامه اندازه‌گیری عملکرد (FMQ) و ماتریس اندازه‌گیری عملکرد (FMM) هستند که در پژوهش حاضر به چند علت از این منشور یا رهیافت استفاده کرده‌ایم:

۱- اهمیت توسعه روستایی در برنامه‌های ملی و منطقه‌ای؛ ۲- همچنین ذی‌نفعان اصلی توسعه روستایی مردمان روستایی هستند و ارزیابی عملکرد دهیاران نیز از نظر آنها تعیین می‌شود؛ ۳- گام چهارم مدل مذکور برای تحلیل آماری و استفاده از آزمون‌های مورد نیاز است. لذا، مدل تلفیقی نگرش ذی‌نفعان دارای انعطاف خاصی بوده که توان استفاده از آزمون‌های متفاوتی را برای ما میسر می‌کند. از جمله مشکلاتی که در مدل‌های ارزیابی عملکرد

دوره می‌توان هر یک از آنها را به صورت یک گزینه در نظر گرفت و از این رو یک مسأله با پنج گزینه وجود خواهد داشت. برای نشان دادن وزن شاخص‌ها از متغیرهای زبانی معمول در طیف لیکرت و برای تعریف فازی آنها برای ارزیابی عملکرد، از سطر تعیین درجات و اعداد فازی استفاده شده است (جدول ۲).

لیکرت گفته می‌شود (خود را به سادگی با زبان محاوره‌ای معمول برای ارزیابی معیارها به کار برده و با مرتبط ساختن این عبارات با گویه‌های پژوهش، تحلیل‌های مناسب‌تر و دقیق‌تری را بر روی امتیازات معیارها اعمال نمایند (کازوتاناکا، ۱۳۸۶: ۲۰). برای تعریف و نمره‌دهی به طیف ۵ قسمتی لیکرت و کد گذاری گویه‌ها جهت آماده‌سازی ماتریس مقایسه دو

جدول ۲- فازی سازی طیف لیکرت جهت نمره‌دهی به گویه‌های پرسشنامه

عبارات کلامی	درجات ارزیابی	اعداد فازی متناظر
خیلی کم	y_1	(۰/۱ ۰)
کم	y_2	(۰/۱ ۰/۲)
متوسط	y_3	(۰/۲ ۰/۳)
زیاد	y_4	(۰/۳ ۰/۴)
خیلی زیاد	y_5	(۰/۴ ۰/۵)

منبع: یافته‌های تحقیق

است. برای نامگذاری گویه‌ها نیز از شماره ۱ تا ۸ برای هر گویه بصورت مجزا تعریف شده است. برای قسمت مقایسه زمانی در دو دوره نیز از اختصار قبل و بعد از رخداد مورد نظر استفاده گردید (جدول ۳).

گام دوم برای ارزیابی عملکرد بر اساس مدل نگرش ذی‌نفعان کدگذاری قسمت‌های مختلف ماتریس ارزیابی عملکرد است که برای این کار به شاخص اقتصادی کد ۱، شاخص اجتماعی کد ۲ و به شاخص کالبدی- زیست محیطی کد ۳ داده شده

جدول ۳: ماتریس کدگذاری (گویه‌ها، طیف لیکرت و مقاطع زمانی دوگانه) برای ارزیابی عملکرد دهیاران

کد گویه	طیف لیکرت بر اساس درجات ارزیابی در دو مرحله					طیف لیکرت بر اساس عبارات کلامی و اعداد ساده				
	y_1	y_2	y_3	y_4	y_5	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱ و ۲ و ۳ -	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	۱	۲	۳	۴	۵
۱	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	۱	۲	۳	۴	۵
۱ و ۲ و ۳ -	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	۱	۲	۳	۴	۵
۲	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	۱	۲	۳	۴	۵
۱ و ۲ و ۳ -	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	۱	۲	۳	۴	۵
۳	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	۱	۲	۳	۴	۵

۱ و ۲ و ۳ -	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	۱	۲	۳	۴	۵
۴	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	۱	۲	۳	۴	۵
۱ و ۲ و ۳ -	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	۱	۲	۳	۴	۵
۵	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	۱	۲	۳	۴	۵
۱ و ۲ و ۳ -	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	۱	۲	۳	۴	۵
۶	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	۱	۲	۳	۴	۵
۱ و ۲ و ۳ -	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	۱	۲	۳	۴	۵
۷	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	۱	۲	۳	۴	۵
۱ و ۲ و ۳ -	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	قبل (OI)	۱	۲	۳	۴	۵
۸	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	بعد (EI)	۱	۲	۳	۴	۵

منبع: یافته‌های تحقیق

پژوهش از نظر ذی‌نفعان آمده است. در این میان، بیشترین ارزش به تثبیت و سند دار کردن املاک توسط دهیاران داده شده است؛ یعنی اینکه دهیاران در این زمینه بیشتر از سایر زمینه‌ها از خود کارایی نشان داده‌اند. میزان درآمد افراد روستایی و بازاریابی محصولات کشاورزی در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند و در رتبه آخر میزان توسعه قالی‌بافی قرار گرفته است. بر اساس نتایج اولیه ارزیابی بر اساس ماتریس ذی‌نفعان، دهیاران در زمینه توسعه اقتصادی بخش کونانی ۳۲ درصد موفقیت کسب کرده‌اند.

در ماتریس ارزیابی عملکرد اقتصادی دهیاران (جدول ۴) که از نظر ذی‌نفعان (روستاییان) تهیه شده است و شامل ۸ گویه است. - گویه‌ها به ترتیب ۱- ایجاد فرصت‌های شغلی جدید ۲- زمینه‌های تشکیل تعاونی تولیدی ۳- توسعه قالی‌بافی ۴- بازاریابی محصولات کشاورزی ۵- بازاریابی محصولات دامی ۶- میزان درآمد روستاییان ۷- اشتغال غیر کشاورزی ۸- تثبیت و سند دار کردن املاک روستا هستند. - که به مقایسه بین دو دوره قبل و بعد از تشکیل دهیاری در روستاهای مورد مطالعه پرداخته شده است. در سطر مربوط به رتبه، میزان ارزش و اهمیت گویه‌های

جدول ۴: ماتریس مدل تلفیقی نگرش ذی‌نفعان جهت ارزیابی عملکرد اقتصادی دهیاران از نظر مردم

رتبه	$\frac{X_{EI}}{X_{OI}}$ (*)	میانگین	طیف لیکرت برای ارزیابی شاخص اقتصادی					آزمون روابط برای هر گویه-ها
			خیلی زیاد (Y_5)	زیاد (Y_4)	متوسط (Y_3)	کم (Y_2)	خیلی کم (Y_1)	
R ₇	+۰/۱۷۱۲	۱/۰۵۱۶	۰	۰	۵	۹	۳۵۴	قبل (OI)
			۰	۵	۱۳	۴۱	۳۰۹	بعد (EI)
R ₄	+۰/۶۲۵	۱/۱۲۷۷	۰	۲	۹	۲۳	۳۳۴	قبل (OI)
			۵	۳۶	۵۶	۳۷	۲۳۴	بعد (EI)
R ₈	+۰/۱۷۹۴	۱/۰۳۰۸	۰	۰	۲	۱۰	۳۵۶	قبل (OI)
			۰	۰	۲۱	۳۸	۳۰۹	بعد (EI)

۴-۱	قبل (OI)	۳۳۳	۲۹	۶	۰	۰	۱/۱۱۱۴	+۰/۳۳۶۴	R ₃
	بعد (EI)	۱۶۸	۱۰۶	۷۶	۱۸	۱	۱/۸۴۷۸		
۵-۱	قبل (OI)	۳۳۴	۳۲	۲	۰	۰	۱/۰۹۷۸	+۰/۴۲۱۲	R ₆
	بعد (EI)	۲۳۶	۷۷	۵۳	۲	۱	۱/۵۱۹۰		
۶-۱	قبل (OI)	۲۴۳	۱۱۰	۱۵	۰	۰	۱/۳۸۰۴	+۰/۵۵۱۷	R ₂
	بعد (EI)	۱۲۸	۱۳۸	۱۰۱	۱	۱	۱/۹۳۲۱		
۷-۱	قبل (OI)	۳۱۶	۴۱	۶	۴	۰	۱/۱۸۴۸	+۰/۳۷۷۷	R ₅
	بعد (EI)	۲۳۰	۸۳	۴۱	۱۴	۱	۱/۵۶۲۵		
۸-۱	قبل (OI)	۳۲۸	۲۳	۱	۶	۰	۱/۱۴۴۰	+۰/۰۴۸۹	R ₁
	بعد (EI)	۵۴	۴۲	۱۰۷	۱۰۹	۵۶	۳/۱۹۲۹		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

(*) در این بخش میزان تغییرات هر کدام از گویه‌های مورد نظر از طریق تفریق میانگین EI از میانگین OI بدست می‌آید

جدول ۵: ماتریس مدل تلفیقی نگرش ذی‌نفعان برای ارزیابی عملکرد اجتماعی دهیاران از نظر مردم

آزمون روابط برای هر گویه	طیف لیکرت برای ارزیابی شاخص اجتماعی					میانگین	$\frac{X_{EI}}{X_{OI}}$	رتبه	
	دوره	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	(Y ₄)				(Y ₅)
۱-۲	قبل (OI)	۴	۲۹	۲۹	۸۸	۲۱۸	۱/۶۷۶۴	+۰/۶۱۱۴	R ₃
	بعد (EI)	۸	۴۶	۱۰۰	۱۰۴	۱۱۰	۲/۲۸۸۰		
۲-۲	قبل (OI)	۱	۳	۹	۳۱	۳۲۴	۱/۱۵۷۶	+۰/۵۱۳۶	R ₅
	بعد (EI)	۰	۲۵	۴۵	۸۲	۲۱۶	۱/۶۷۱۲		
۳-۲	قبل (OI)	۱	۱۷	۵۸	۱۴۱	۱۵۱	۱/۱۳۹۷	+۱/۰۳۸	R ₁
	بعد (EI)	۲۳	۱۰۶	۱۱۳	۵۵	۷۱	۲/۸۷۷۷		
۴-۲	قبل (OI)	۰	۶	۴	۸	۳۵۰	۰/۰۹۲۴	+۰/۲۶۰۹	R ₇
	بعد (EI)	۳	۱۵	۱۴	۴۵	۲۹۱	۱/۴۵۴۴		
۵-۲	قبل (OI)	۰	۷	۲۰	۷۸	۲۶۳	۰/۳۷۷۳	+۰/۳۹۱۳	R ₂
	بعد (EI)	۳۴	۸۰	۱۱۶	۴۳	۹۵	۲/۷۶۹۰		
۶-۲*	قبل (OI)	۹	۳۶	۷۷	۷۵	۱۷۱	۰/۰۱۳۶	-۰/۷۸۵۳	R ₈
	بعد (EI)	۰	۲	۱۲	۵۴	۳۰۰	۱/۲۲۸۳		
۷-۲**	قبل (OI)	۱۳	۳۸	۶۵	۱۰۵	۱۴۷	۲/۰۸۹۷	-۰/۴۵۶۵	R ₆
	بعد (EI)	۱	۸	۴۰	۱۲۵	۱۹۴	۱/۶۳۳۳		
۸-۲	قبل (OI)	۰	۸	۲۴	۹۸	۲۳۸	۱/۴۶۲۰	+۰/۷۰۳۸	R ₄
	بعد (EI)	۶	۳۴	۱۰۸	۸۷	۸۱	۲/۱۶۵۸		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

* کد مشخص شده مربوط به «میزان اختلافات محلی در روستا است» که طیف لیکرت آن reacode شده است.

** کد مشخص شده مربوط به «میزان مهاجرت از روستا است» که طیف لیکرت آن reacode شده است.

بی‌بضاعت به کمیته امداد و بهزیستی جای دارد و در رتبه آخر گویه رضایت از کیفیت زندگی قرار گرفته است که به نظر می‌رسد بیشتر بر عهده سایر سازمان‌های مربوطه باشند تا دهیاران. بطور کلی دهیاران از نظر مردم، در زمینه توسعه اجتماعی روستاهای بخش کونانی ۳۹ درصد موفقیت از خود نشان داده‌اند که در مقایسه با توسعه اقتصادی رقم بهتری را نشان می‌دهد.

در ماتریس ارزیابی عملکرد اجتماعی دهیاران (جدول ۵) از نظر ذی‌نفعان که شامل ۸ گویه می‌شود، مقایسه بین دو دوره قبل و بعد از تشکیل دهیاری در روستاهای مورد مطالعه چنین بدست آمده که، بیشترین ارزش به تلاش برای کیفیت بهتر آرد و نان توسط دهیاران داده شده است، یعنی اینکه دهیاران در زمینه رایزنی برای تهیه آرد مرغوب و توزیع به موقع آن بین روستاییان بیشتر از سایر زمینه‌ها فعالیت داشته‌اند. در رتبه بعدی معرفی خانواده‌های

جدول ۶: ماتریس مدل تلفیقی نگرش ذی‌نفعان برای ارزیابی عملکرد کالبدی-زیست محیطی دهیاران

رتبه	$\frac{X_{EI}}{X_{OI}}$	طیف لیکرت برای ارزیابی شاخص کالبدی-زیست محیطی						میانگین
		دوره	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	Y ₄	(Y ₅)	
R ₂	+۱/۳۴۲	قبل (OI)	۲۸۷	۶۴	۱۰	۵	۲	۱/۲۹۰
		بعد (EI)	۱۰۹	۶۸	۸۶	۶۰	۴۵	۲/۳۳۰
R ₅	+۰/۹۶۰	قبل (OI)	۳۰۰	۵۱	۱۱	۶	۰	۱/۲۴۷
		بعد (EI)	۱۵۴	۷۴	۷۰	۴۹	۲۱	۲/۲۰۹
R ₃	+۰/۹۷۵	قبل (OI)	۲۹۸	۶۰	۲	۴	۴	۱/۲۵۰
		بعد (EI)	۱۳۹	۹۱	۴۰	۲۲	۱	۲/۲۲۵
R ₄	+۰/۹۳۲	قبل (OI)	۳۰۰	۴۱	۱۸	۹	۰	۱/۲۸۲
		بعد (EI)	۱۴۱	۷۸	۹۴	۳۹	۱۶	۲/۳۱۴
R ₇	+۰/۷۹۶	قبل (OI)	۳۱۴	۴۰	۱۴	۸	۲	۱/۲۱۷
		بعد (EI)	۱۵۷	۹۹	۶۷	۴۰	۵	۲/۰۱۳
R ₆	+۰/۸۷۳	قبل (OI)	۲۷۸	۷۹	۹	۲	۰	۱/۲۷۹
		بعد (EI)	۱۵۰	۷۰	۱۰۳	۳۲	۱۳	۱/۱۵۲
R ₈	+۰/۴۷۸	قبل (OI)	۳۴۳	۱۰	۱۱	۴	۰	۱/۱۱۹
		بعد (EI)	۲۴۵	۵۱	۵۰	۱۹	۳	۱/۵۹۷
R ₁	+۰/۸۶۱	قبل (OI)	۲۶۵	۶۴	۲۵	۱۱	۳	۱/۴۳۲
		بعد (EI)	۳۰	۳۴	۱۳۹	۱۲۸	۳۷	۳/۲۹۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

جدول ۶ مشاهده می‌شود، در مقایسه بین دو دوره در رتبه‌بندی اهمیت گویه‌های پژوهش از نظر ذی‌نفعان بیشترین ارزش به تلاش در جهت کیفیت آب

در ماتریس سوم به ارزیابی عملکرد کالبدی-زیست محیطی دهیاران پرداخته شده است که مانند دیگر شاخص‌ها دارای ۸ گویه است. همان‌طور که در

گام چهارم در مدل نگرش ذی‌نفعان، تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون‌های آماری مورد نیاز برای مقایسه دو دوره و تعیین میزان عملکرد دهیاران از زمان شکل‌گیری است. در این گام جهت معناداری ارتباط بین عملکرد دهیاران و توسعه شاخص‌های سه گانه پژوهش در دو دوره قبل و بعد از تشکیل دهیاری‌ها از آزمون ویلکاکسون و تعیین مقدار Z و سطح معناداری استفاده شده است (جدول ۷). یک شکل خوب از آزمون ویلکاکسون آماره Z و توزیع نرمالی است که یک برآورد خیلی عالی بصورت آزمون نمونه می‌باشد. قبل از مشخص شدن آزمون معناداری به محاسبه این آماره برای هر یک از گویه‌های ۲۴ گانه پژوهش پرداخته شده است (جدول ۷).

آشامیدنی روستا توسط دهیاران داده شده، یعنی اینکه دهیاران در زمینه لوله کشی آب آشامیدنی و کنترل سطح کیفی آن بیشتر از سایر زمینه‌ها از خود کارایی نشان داده‌اند. تلاش در این زمینه به علت اهمیت سطح بهداشت جوامع روستایی از اهمیت وافر بر برخوردار است. میزان اجرای طرح‌های و نظارت بر روند اجرای این طرح در رتبه دوم قرار گرفته است. تسطیح و توسعه معابر در رتبه سوم و مدیریت بحران دهیاران یعنی تلاش در حفظ روستا از مخاطرات محیطی در درجه آخر از نظر روستاییان قرار گرفته است. به‌طور کلی بر اساس نتایج اولیه ارزیابی در قالب ماتریس ذی‌نفعان از نظر مردم، توسعه روستایی دهیاران در زمینه توسعه کالبدی - زیست محیطی بخش کونانی ۴۲ درصد موفق عمل کرده‌اند.

جدول ۷: نتایج بدست آمده از آزمون ویلکاکسون برای گویه‌های پژوهش

سطح معناداری	میزان Z	گویه‌های کالبدی - زیست محیطی	سطح معناداری	میزان Z	گویه‌های اجتماعی	سطح معناداری	میزان Z	گویه‌های اقتصادی
۰/۰۰۰	-۱۳/۲۵۷	۱ - ۳	۰/۰۰۰	-۱۱/۱۷۹	۱ - ۲	۰/۰۰۰	-۵/۱۴۵	۱ - ۱
۰/۰۰۰	-۱۱/۹۵۹	۲ - ۳	۰/۰۰۰	-۹/۶۹۷	۲ - ۲	۰/۰۰۰	-۹/۷۵۲	۲ - ۱
۰/۰۰۰	-۱۱/۴۹۴	۳ - ۳	۰/۰۰۰	-۱۲/۸۹۳	۳ - ۲	۰/۰۰۰	-۵/۸۱۳	۳ - ۱
۰/۰۰۰	-۱۲/۸۴۵	۴ - ۳	۰/۰۰۰	-۵/۸۱۴	۴ - ۲	۰/۰۰۰	-۱۲/۲۸۸	۴ - ۱
۰/۰۰۰	-۱۱/۶۳۰	۵ - ۳	۰/۰۰۰	-۱۳/۹۷۹	۵ - ۲	۰/۰۰۰	-۹/۷۰۳	۵ - ۱
۰/۰۰۰	-۱۲/۰۸۲	۶ - ۳	۰/۰۰۰	-۱۲/۲۰۷	۶ - ۲	۰/۰۰۰	-۱۱/۹۱۷	۶ - ۱
۰/۰۰۰	-۸/۳۷۸	۷ - ۳	۰/۰۰۰	-۸/۸۱۵	۷ - ۲	۰/۰۰۰	-۸/۵۲۴	۷ - ۱
۰/۰۰۰	-۱۴/۸۷۲	۸ - ۳	۰/۰۰۰	-۱۱/۱۷۸	۸ - ۲	۰/۰۰۰	-۱۴/۹۱۳	۸ - ۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

کلامی و نمرات ساده طیف پنج سطحی لیکرت شدند) برای گویه‌های اقتصادی (قبل از تشکیل دهیاری ۱/۱۱ و بعد از تشکیل دهیاری ۱/۶۰۶۰)

با بررسی انجام شده به این نتیجه رسیدیم که میانگین کلی درجات ارزیابی (درجات ارزیابی و اعداد پیوسته فازی در گام اول جایگزین عبارات

هستند (جدول ۸). در نهایت بر اساس آزمون ویلکاکسون، P محاسبه شده در سطح آلفا ۰/۰۵ با ۰/۰۹۵ اطمینان کوچکتر از سطح آلفا ۰/۰۵ است. بنابراین می‌توان گفت که بین رضایتمندی مردم از عملکرد دهیاری‌ها و توسعه گویه‌های شاخص‌های سه گانه در روستاهای بخش کونانی رابطه معناداری وجود دارد (جدول ۸).

گویه‌های اجتماعی (قبل از تشکیل دهیاری ۱/۳۸۱۶ و بعد از تشکیل دهیاری ۱/۷۰۹۴) و برای گویه‌های کالبدی-زیست محیطی (قبل از تشکیل دهیاری ۱/۲۰۴۶ و بعد از تشکیل دهیاری ۱/۹۵۳) محاسبه شده است و این نشان دهنده آن است که ذی‌نفعان در ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها، معتقد به تأثیر دهیاری‌ها در توسعه گویه‌های هر سه شاخص پژوهش در روستاهای یازده گانه بخش کونانی

جدول ۸- آزمون ویلکاکسون جهت معناداری ارتباط بین عملکرد دهیاری‌ها و توسعه روستایی

شاخص	مقطع زمانی	ارقام محاسبه شده	سطح معناداری	نتیجه
اقتصادی	میانگین رتبه‌ای (OI)	۱/۱۱	۰/۰۰۰	H_1
	میانگین رتبه‌ای (EI)	۱/۶۰۶۰		
اجتماعی	میانگین رتبه‌ای (OI)	۱/۳۸۱۶	۰/۰۰۰	H_1
	میانگین رتبه‌ای (EI)	۱/۷۰۹۴		
کالبدی - زیست محیطی	میانگین رتبه‌ای (OI)	۱/۲۰۴۶	۰/۰۰۰	H_1
	میانگین رتبه‌ای (EI)	۱/۹۵۳		

منبع: یافته‌های تحقیق

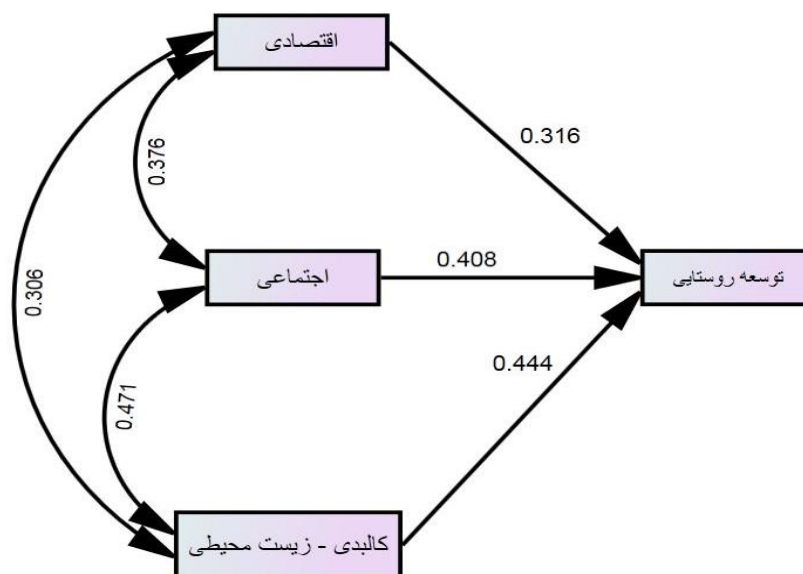
کمترین اثرات بر وضعیت توسعه روستایی منطقه مربوط به شاخص کالبدی-زیست محیطی عملکرد دهیاران است (جدول ۹). به طور کلی نتایج حاصل از آزمون تحلیل مسیر نشان می‌دهد که عملکرد دهیاران در شاخص‌های سه گانه بر توسعه روستایی بخش کونانی به ترتیب مربوط به شاخص اجتماعی، اقتصادی و کالبدی-زیست محیطی است. در شکل ۱ نمودار گرافیکی مسیرهای اثرات عملکرد دهیاران بر توسعه روستایی نمایش داده شده است.

در ادامه تحقیق و جهت پاسخگویی به سوال دوم تحقیق، به بررسی اثرات شاخص‌های سه گانه عملکرد دهیاران بر توسعه روستایی در منطقه مورد مطالعه پرداخته شده است. بر همین اساس نتایج بدست آمده از نرم افزار AmosGraphics و معادلات ساختاری نشان می‌دهد، که بیشترین اثرات عملکردی دهیاران بر توسعه روستایی در بخش کونانی مربوط به شاخص اجتماعی با ۰/۶۱۷ است. دومین شاخص عملکردی دهیاران که بیشترین اثر را بر توسعه روستایی گذاشته است شاخص اقتصادی با ۰/۵۰۵ و

جدول ۹: اثرات ابعاد سه‌گانه مورد بررسی بر توسعه روستایی در بخش کونانی

اثرات کلی	اثرات غیر مستقیم شاخص	اثرات مستقیم شاخص	اثرات شاخص‌ها
۰/۵۰۵	۰/۲۸۸	۰/۳۱۶	اثرات عملکرد اقتصادی بر توسعه روستایی
۰/۶۱۷	۰/۲۰۹	۰/۴۰۸	اثرات عملکرد اجتماعی بر توسعه روستایی
۰/۴۴۴	-	۰/۴۴۴	اثرات عملکرد کالبدی - زیست محیطی بر توسعه روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۲

شکل ۱: نمایش گرافیکی مسیرهای مستقیم و غیر مستقیم اثرات عملکرد دهیاران بر توسعه روستایی

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در پژوهش حاضر هدف، ارزیابی عملکرد دهیاران در سه بعد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی-زیست-محیطی است. در مرحله روش‌شناسی به ذکر چهار گام برای ارزیابی عملکرد دهیاران بر اساس مدل ذی‌نفعان پرداخته شد. در گام اول مشکل نمره‌دهی به طیف لیکرت با جایگزینی اعداد پیوسته فازی رفع شد (جدول ۲). در گام دوم برای جلوگیری از تکرار عبارات کلامی و حجم بیشتر مقاله به کدگذاری برای همه شاخص‌ها، گویه‌ها و دوره‌های مقایسه پرداخته شد (جدول شماره ۳). در گام سوم،

ماتریس ارزیابی عملکرد برای هر سه شاخص محاسبه شد و پس از ذکر مجموع امتیازات برای همه گویه‌ها در دو دوره، میزان تغییرات در هر گویه محاسبه شد و ستون آخر نشان‌دهنده رتبه‌بندی هر یک از گویه‌ها به لحاظ بیشترین میزان عملکرد صورت گرفته است. در گام چهارم با محاسبه آماره Z و استفاده از آزمون ویلکاکسون به مقایسه نظرات مردم در دو دوره پرداخته شد و نتایج نشان داد که: بین ارزیابی ذی‌نفعان از عملکرد دهیاران و توسعه شاخص‌های سه‌گانه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی-زیست محیطی رابطه معناداری وجود دارد

که در هموار کردن راه مدیریت و توسعه روستایی از یکسو و رفاه حال روستاییان از سوی دیگر چاره ساز باشد.

- به منظور بالا بردن کارایی دهیاران در پایداری توسعه روستایی و همچنین به دلیل نوپا بودن دهیاری‌ها، آموزش آنان باید یکی از اهداف اساسی این سازمان باشد، که این امر از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت و بلند مدت و همچنین تهیه بروشورها و کاتالوگ و کتاب و... امکان پذیر است.

- محدودیت‌های منابع مالی دهیاری‌ها برای انجام امور محوله، یکی از عوامل اصلی محدودیت‌ها و مشکلات در انجام وظایف دهیاری می‌باشد. بنابراین در این زمینه دهیاری‌ها باید نسبت به مساعدت مالی از طرف دولت، اخذ عوارض در قبال ارائه خدمات عمومی، استفاده از تسهیلات مالی بانک‌ها و مشارکت مردمی در جهت برطرف کردن این مشکل اقدام نمایند.

- به منظور مدیریت یکپارچه و واحد در سطح روستاها لازم است، تفاهم نامه‌های مشترکی با نهادها و سازمانهای درون روستا و خارج از روستا در زمینه هماهنگی و ساماندهی کلیه امور روستا منعقد گردد.

- اکثریت دهیاران منطقه مورد مطالعه دارای سطح تحصیلات مناسب ولی غیر مرتبط با مدیریت روستایی و همچنین عدم تجربه کافی هستند، لذا پیشنهاد می‌شود، جهت آگاهی بخشی به دهیاران این منطقه دوره‌های آموزشی تخصصی در زمینه مدیریت روستایی برگزار شود و همچنین بروشورها و جزوه‌های آموزشی در اختیار آنها گذاشته شود. مشارکت مردم در مدیریت روستایی یکی از محورها و اهداف

($p=0/000$). برای تحلیل اثرات عملکرد دهیاران در شاخص‌های سه‌گانه بر توسعه روستایی بخش کونانی از نرم افزار AmosGraphics و معادلات ساختاری استفاده شد و نتایج نشان داد که بیشترین اثرات عملکردی دهیاران مربوط به بعد اجتماعی و سپس ابعاد اقتصادی و کالبدی-زیست محیطی است.

جمع‌بندی نتایج ارزیابی عملکرد دهیاران از نظر مردم و بر اساس مدل نگرش ذی‌نفعان نشان می‌دهد که، دهیاران در توسعه سطح شاخص‌های مذکور نسبت به دوره قبل از تشکیل دهیاری تأثیری هر چند کم، اما رو به پیشرفت را از خود نشان داده‌اند.

در مورد مدیریت روستایی توسط دهیارها در منطقه مورد مطالعه باید به ذکر چند مسأله اشاره کرد: از آنجا که دهیاری به‌شیوه موجود، در ایران و بخش کونانی (اولین دهیاری منطقه در سال ۱۳۸۳ تأسیس شد) نهادی نوپاست و از ایجاد آن بیش از چند سال نمی‌گذرد، موفقیت و یا عدم موفقیت این نهاد تا حدود زیادی بستگی به وجود یا عدم وجود پیش زمینه‌ها و ساختارهای مناسب اداری و تشکیلاتی دارد که به علت پشتیبانی نامناسب مدیریت روستایی را با مشکلاتی مواجه می‌کند. نکته دیگر که ذکر آن ضروری است، دخالت اعضای شوراها در امر مدیریت روستایی در منطقه مورد مطالعه است که، به علت عدم شفافیت در وظایف محوله به آنها هر یک از این اعضا برای خود سهمی از مدیریت روستا را خواستارند، از این رو دخالت‌هایی که از سوی اعضای شورای اسلامی در حیطه کاری دهیاران اتفاق می‌افتد روند کاری این دهیاران را با مشکلاتی مواجه می‌سازد. با توجه به مسائل ذکر شده با ارائه چند راهکار در زمینه مدیریت روستایی پیشنهاد می‌شود

۸- طالب، مهدی، موسی عنبری. (۱۳۷۵). جامعه شناسی روستایی با تاکید بر ابعاد تغییر و توسعه در جامعه روستایی، انتشارات دانشگاه تهران

۹- فیروزنیا، قدیر، عبدالرضا رکن الدین افتخاری. (۱۳۸۲). جایگاه روستا در فرآیند توسعه ملی از دیدگاه صاحب نظران، انتشارات موسسه توسعه روستایی ایران

۱۰- قاسمی بادی، حمیدرضا. (۱۳۸۸). تحلیل عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی مطالعه موردی: روستاهای بخش امامزاده (بادرود)، شهرستان نطنز، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا

۱۱- کازوتاناکا. (۱۳۸۶). مقدمه‌ای بر منطق فازی برای کاربردهای عملی، ترجمه دکتر علی وحیدیان کامیاد و حامد رضا طارقیان، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.

۱۲- کلر، جورج، بویو آن سنت کلیر. (۱۳۸۱). تئوری مجموعه‌های فازی: اصول و کارکردها، ترجمه دکتر محمد حسین فاضل زرنندی، مرکز نشر دانشگاه صنعتی امیرکبیر

۱۳- مافی، فرزانه. (۱۳۸۷). نظام اعتبارات خرد راهکار عملی توانمندسازی دهکهای پایین درآمدی در پذیرش سهام عدالت، تهران، مجمع تشخیص مصلحت نظام، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.

۱۴- محمدی، سمیه. (۱۳۸۹). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی با استفاده از مدل CAF، مطالعه موردی: شهرستان دهلران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران به راهنمایی دکتر محمدرضا رضوانی.

اساسی در مدیریت روستایی است، متأسفانه در بخش کونانی ساماندهی مناسبی در جهت مشارکت‌های مردمی در مدیریت روستایی وجود ندارد. بنابراین لازم است، مشارکت‌های مردمی در تمامی مراحل تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، اجرا و بهره‌برداری مورد تاکید قرار گیرد.

منابع

- ۱- افتخاری، عبدالرضارکن الدین (۱۳۸۹). مدیریت توسعه روستایی، تهران، انتشارات سمت.
- ۲- افتخاری، رکن الدین و دیگران. (۱۳۸۶). نگرش نو به مدیریت روستایی با تاکید بر نهادهای تاثیر گذار. تهران: فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲
- ۳- چوپچیان، شهلا، خلیل کلاتری، حسین شعبانعلی فمی. (۱۳۸۶). عوامل موثر بر عملکرد دهیارهای استان گیلان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲
- ۴- حاجی خانی، البرز و دیگران. (۱۳۸۹). روش اصلاح شده اندازه‌گیری عملکرد با استفاده از منطق فازی، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات کمی در مدیریت، سال دوم شماره ۲
- ۵- دربان آستانه، علیرضا. (۱۳۸۴). جایگاه مدیریت روستایی در برنامه چهارم، مجله دهیاری، شماره ۱۵.
- ۶- رضوانی، محمد رضا. (۱۳۸۳). مقدمه‌ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، چاپ اول، تهران، انتشارات قومس
- ۷- طالب، مهدی. (۱۳۷۶). مدیریت روستایی در ایران، چاپ دوم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

- process outsourcing decisions: Insight from four case studies", *Strategic Outsourcing Journal*, vol.2, "
- 26- Holand, J, Burian.M and dixey.1, 2003, Tourism in poor rural areas, diversifying the product and expanding the benefits in rural, paper no12.
- 27- Fitzgerald, B., Russo, N. L., & Stolterman, E. (2002). *Information systems development: Methods in action*. London: McGraw-Hill.
- 28- Franz, C. R., & Robey, D. ,1986. Organizational context, user involvement, and the usefulness of information systems. *Decision Sciences*, 17(3), 329–356.
- 29- Puri, Satish K and Sundeep Sahay,2007, Role of ICTs in Participatory Development: An Indian Experience, *Information Technology for Development*, Vol. 13 (2) 133–160.
- 30- Ayuk, E. T. 1997. Adoption of agroforestry technology: The case of live hedges in the Central Plateau of Burkina Faso. *Agricultural Systems*, 54, 189-206.
- 31- Azizi Khalkheili, T. & Zamani, G. H. 2009. Farmer participation in irrigation management: The case of Doroodzan Dam Irrigation Network, Iran. *Agric. Water Manage.*, 96, 859-865.
- 32- Kosoy, N., Corbera, E. & Brown, K. 2008. Participation in payments for ecosystem services: Case studies from the Lacandon rainforest, Mexico. *Geoforum*, 39, 2073-2083.
- 33- Knowler, D. & Bradshaw, B. 2007. Farmers' adoption of conservation agriculture: A review and synthesis of recent research. *Food Policy*, 32, 25-48.
- 34- Langpap, C. 2004. Conservation incentives programs for endangered species: An analysis of landowner participation. *Land Economics*, 80, 375.
- 35- Pagiola, S., Rios, A. R. & Arcenas, A. 2007. Poor household participation in payments for environmental services: Lessons from the silvopastoral project in Quindío, Colombia. *Munich, Germany:University Library of Munich*, MPRA Paper 4794.
- 36- Zbinden, S. & Lee, D. R. 2005. Paying for Environmental Services: An Analysis of Participation in Costa Rica's PSA Program. *World Development*, 33, 255-272.
- ۱۵- مرکز آمار ایران، سرشماری نفوس و مسکن. (۱۳۸۵).
- ۱۶- مطیعی لنگرودی، سیدحسن. (۱۳۸۲). برنامه‌ریزی روستایی با تأکید بر ایران، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
- ۱۷- نعمتی، مرتضی، سید علی بدری. (۱۳۸۶). ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی، مقایسه تطبیقی دهیاری‌های فعال در روستاهای کوچک و بزرگ مورد گلستان، نشریه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۹.
- ۱۸- هاشمی، سید سعید. (۱۳۹۰). تبیین نقش نهادهای محلی در توسعه کارآفرینی روستایی: مطالعه موردی: بهاباد استان یزد، رساله دکتری دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
- 19- Andersen, B., and Jordan, P, 2007, "Setting up a performance Benchmarking Network", The Norwegian University of science and Technology, 2007
- 20- Bititci, U.S., Turner, t., and Begemann, c, 2000, "Dynamics of Performance Measurement systems", *International Journal of operation & Production Mangement*, vol.20.
- 21- Kaplan, R.S., and Norton, D.P, 2001,"Transformation the Balanced Scorecard from performance measurement to strategic management: part II", *Accounting Horizons*, vol.15.
- 22- Lohman, C., Fortuin, L., and Wouters, M, 2004, "Designing a performance measurement system: a case study", *European Journal of Opertional Research*, vol.156
- 23- Norton, D.P, 2009, "How a management system helps you cope with a recession", *Harvard Business Review*.
- 24- Schneiderman, A.M, 2006,"Juggling Balanced Scorecard Metrics", available at. http://www.schneiderman.com/The_Art_of_PM/juggling_Metrics/juggling_metrics.htm
- 25- Weimer, G., and Seuring, S, 2009, "Performance measurement in business

- Services programmes in developing countries: The Chinese Sloping Land Conversion Programme. *Environmental Economy and Policy Research Working Papers*.
- 40- Ashely. C. and maxwells, 2001. Rethinking Rural development, development policy review,.
- 41- Lowe, et al, 1999. "Participation in rural Development," center for rural economy.
- 37- Yiridoe, E. K., Atari, D. O. A., Gordon, R. & Smale, S. 2010. Factors influencing participation in the Nova Scotia Environmental Farm Plan Program. *Land Use Policy*, 27, 1097-1106.
- 38- Wauters, E., Biielders, C., Poesen, J., Govers, G. & Mathijs, E. 2010. Adoption of soil conservation practices in Belgium: An examination of the theory of planned behaviour in the agri-environmental domain. *Land Use Policy*, 27, 86-94.
- 39- Mullan, K. & Kontoleon, A. 2009. Participation in Payments for Ecosystem

Archive of SID